

2. PASAULES KARŠ LATVIJAS TERITORIJĀ

Sākoties 2.pasaules karam, Latvija izsludināja neitralitāti. Tas neglāba no Latvijas valstiskuma zaudēšanas. Pirms kara 1939. gada 23. augustā divas lielvaras – staļiniskā Padomju Savienība un hitleriskā Vācija ar Molotova – Ribentropa pakta slepeno papildprotokolu bija iekļāvušas Baltijas valstis padomju interešu sfērā. Tam sekoja Sarkanās armijas ievešana Latvijā, valdības maiņa un Latvijas Republikas iekļaušana Padomju Savienības sastāvā. Sākās terors pret tautu un deportācijas. Viena gada laikā nogalināja, arestēja vai deportēja 26 000 Latvijas pilsoņu.

1941. gada 22. jūnijā sākās Vācijas un Padomju Savienības karš. Kara darbība Latvijas teritorijā beidzās 8. jūlijā un sākās vācu okupācijas gadi. Padomju okupācijas terora skartie iesaistījās vācu pusē brīvprātīgajās policijas vienībās, lai cīnītos pret boļševismu. Arī vācu okupācijas vara neļāva piepildīties cerībām par Latvijas valsts atjaunošanu un turpināja Latvijas iedzīvotāju iznīcināšanu.

1943. gadā 10. februārī Hitleris izdeva pavēli par Latviešu leģiona formēšanu un iesauca Vācu armijā Latvijas teritorijā dzīvojošos pilsoņus rupji pārkāpjot starptautiskos likumus. Izveidotās Latviešu leģiona 15. un 19. grenadieru divīzijas izvietoja smagākajos frontes sektoros kaujās pie Ļeņingradas, Veļikajas, u.c.

Latvijas iedzīvotājus iesauca gan vācu armijā, gan Sarkanajā armijā, un nācās karot abās frontes pusēs.

2.pasaules karā piedalījās vairāk kā 200 000 latviešu karavīru, puse no viņiem atstāja dzīvības kara laukos. Ap 265 000 iedzīvotāju devās trimdā uz rietumiem, bet daudzi desmiti tūkstoši latviešu tika represēti un izvesti austrumu virzienā.

Karam beidzoties, Latvija neatguva valstisko neatkarību.

Mores kauju piemiņas parks ir izveidots Mores centrā, vietā, kur 1944. gada septembra beigās smagas kaujas izcīnīja Latviešu leģiona 19.grenadieru divīzijas 44. pulka 1.rotas karavīri. Mores kauju norisi savā grāmatā „Mores kauja” ir aprakstījis 1.rotas komandieris virsleitnants Rolands Kovtuņenko.

Skolā atradās rotas komandpunkts, bet nedaudz tālāk bija iepriekš sagatavotās kauju pozīcijas – Siguldas aizsardzības līnijas ierakumi, bunkuri, dzelonstieplu žogi, mīnu lauki. Aizmuguri piesedza mežs. Siguldas aizsardzības līnija bija viena no visrūpīgāk veidotām pozīcijām vācu karaspēka atkāpšanās laikā Latvijā. Kara laika ierakumu fragmentus un bunkuru vietas var apskatīt tādus, kā tie saglabājušies gadu ritumā.

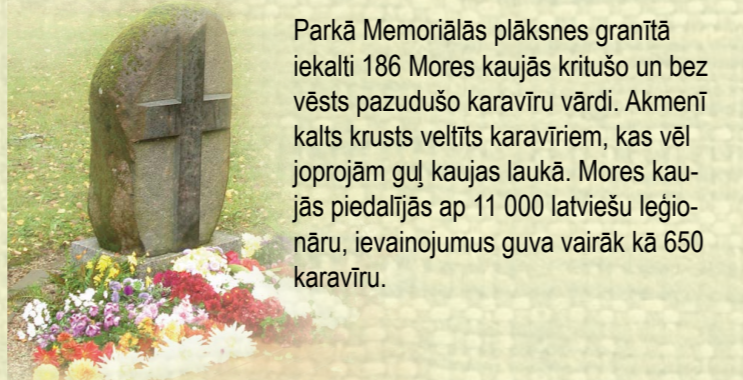
Mežā, klajā lauka otrā pusē, Sarkanā armija ieņēma pozīcijas, no kurām nāca uzbrukumā.

Ceļu krustojumā More-Nītaure-Līgatne ar Daugavas Vanagu Toronto nodaļas atbalstu 1992. gada 10. novembrī atklāja pieminēkli Mores kauju atcerei. Piemiņas akmeni veidoja tēlnieks H.Sprincis.

Parkā Memoriālās plāksnes granītā iekalti 186 Mores kaujās kritušo un bez vēsts pazdušo karavīru vārdi. Akmeņi kalts krusts veltīts karavīriem, kas vēl joprojām guļ kaujas laukā. Mores kaujās piedalījās ap 11 000 latviešu leģionāru, ievainojumus guva vairāk kā 650 karavīru.

MORES KAUCU PIEMIŅAS PARKS

Apzīmējumi:

- i** informācijas punkts
- P** auto stāvvietā
- atpūtas vieta**
- wc** tualete
- ierakumi
- ierakumi (vēsturiski)
- dzelonstieplu aizsargjosla
- dzelonstieplu aizsargjosla (vēsturiski)
- mīnu lauks (vēsturiski)
- sarkanās armijas uzbrukums
- taciņa
- veco bunkuru vietas

MORES KAUCAS

1944. gada septembrī Sarkanā armija izvērta kara darbību Baltijas virzienā ar mērķi sašķelt un iznīcināt vācu armijas grupējumu „Nord”.

Sarkanās armijas uzbrukums virzienā – Nītaure - Sigulda - Saulkrasti - Rīga - 25. septembrī sasniedza Mores pagastā vāciešu izbūvēto Siguldas aizsardzības līniju. Mores pagastā vācu ierakumos 10 km garumā cīnījās gandrīz tikai Latviešu leģiona 19.divīzijas karavīri. Piecas dienas norisinājās spēcīgas kaujas. Ienaids uzbruka ar desmitkārtīgu skaitlisko pārspēku. 9 sarkanarmiešu bataljoni tika raidīti uz divu rotu izsargātām pozīcijām Mores centrā, uzbrukumus atbalstīja artilērija, aviācija un tanki. Ar prettanku dūrēm leģionāri iznīcināja 4 tankus. Pietrūkstot artilērijai šāviņu, latviešu leģionāriem nācās divas diennaktis savas pozīcijas aizstāvēt nepārtrauktās un ārkārtīgi smagās tuvcīņās.

Sarkanās armijas 28. septembra pievakares pārrāvumu pie Kārtūziem sīvā kaujā likvidēja nākamajā rītā. Krita daudz sarkanarmiešu un viņu pulka komandieris. Turpmākie uzbrukumi kļuva vājāki un 30. septembrī Mores kaujas bija noslēgušās. Latviešu leģionāri savā zemē kaujas uzdevumu bija izpildījuši – pretinieks apstādīnāts.

Naktī no 5.uz 6.oktobri pēc vācu virspavēlniecības pavēles leģionāri atstāja Siguldas aizsardzības pozīcijas. 6.oktobrī Sarkanā armija, saņēmusi papildspēkus, uzbrukumā ieņēma tukšos Mores ierakumus.

Mores kauju pamatoti varam nosaukt par pēdējo Rīgas aizstāvēšanas kauju Vidzemes pusē. Latviešu karavīra Tēvzemes mīlestība un varonība aizkavēja Sarkanās armijas pēkšņu izlaušanos uz Rīgu un novērta vācu 18.armijas karaspēka ielenkumu Ziemeļvidzemē un Igaunijā, nodrošināja nepieredzēta apjoma armijas un civiliedzīvotāju evakuāciju. Vācu karaspēks šo kauju laikā Rīgu bija atstājis, un Sarkanā armija to ieņēma bez cīņas. Rezultātā Rīga netika sagrauta.